

INNSPILL FENSFELTET MINERALPARK

Til: Nome kommune

Sak: Høring, Fensfeltet mineralpark, fase 1 (valg av område)

Fra: Arbeidsgruppa for Fensfeltet

Dato: 24.09.2025

Høringsperioden er satt til 29.08.–25.09.2025, dette høringssvaret gis innen fristen.

Om arbeidsgruppa: Arbeidsgruppa for Fensfeltet består av berørte innbyggere i Nome. Vi er opptatt av at et eventuelt gruveprosjekt planlegges og drives forsvarlig, med reell og informert medvirkning og på et solid kunnskapsgrunnlag i tråd med gjeldende metoder og lovverk samt relevante erfaringer fra prosjekter av denne størrelse og kompleksitet, også til det beste for lokalsamfunnet. Det har vi gitt uttrykk for i tidligere brev både til kommunen, overordna myndigheter og i faglige innspill til møter med forskningsmiljøer. Vi takker for muligheten til å komme med høringsinnspill.

OPPSUMMERING

Arbeidsgruppa mener den viktige informasjonen i konsekvensutredningen (KU) med stor tydelighet viser at Nome kommune sine interesser er best tjent med at valg av areal utsettes til vurdering av ytterligere alternativer er utført. Så tidlig i prosessen kan dette gjøres uten å forsinke prosjektet. Tvert imot vil valg av areal basert på dagens beslutningsgrunnlag mest sannsynlig resultere i betydelige forsinkelser og ekstra kostnader om noen år for å oppfylle krav til internasjonal finansiering. Mulighetene for internasjonal finansiering og støtte undergraves om valg av areal tas på basis av dagens informasjon. Andre og mer tidskritiske deler av prosjektplanleggingen i regi av rettighetshavere kan og bør fortsette parallelt med en utvidet vurdering av alternativer i regi av myndighetene for å sikre et helhetlig perspektiv.

Viktig grunnlag for videre arbeid

Det er positivt at konsekvensutredningen (KU) i regi av Nome kommune har bidratt med viktig informasjon på et tidlig tidspunkt. Det er også positivt at Nome kommune ser på flere aktørers mulige arealbehov på samme tid, noe som reduserer risiko for «bit-for-bit» nedbygging av areal og kan redusere behovet for tilhørende infrastruktur. Møter av typen som ble arrangert av kommunen 16.09.2025 er et eksempel til etterfølgelse da det gav tilgjengelig, faglig informasjon kommunisert til innbyggerne på en forståelig måte. Høringsfristen og planlagt behandlingstid er svært kort for et så komplisert prosjekt, og vi ber om at kommunen tar seg tilstrekkelig tid i avgjørelsen som på sikt kan være avgjørende for mineralparken.

Utvidet vurdering av alternativer er nødvendig

Konsekvensutredningen konkluderer med at ingen av arealene er egnet for de foreslåtte aktiviteter (mineralpark). Noen arealer kan utløse innsigelse fra myndigheter. I tillegg vil valg av disse arealene på dagens beslutningsgrunnlag være i strid med internasjonale standarder for prosjektfinansiering på grunn av de høye naturverdiene som er påvist og manglende teknisk-økonomiske vurderinger av eksisterende og andre alternativer i en slik situasjon. Internasjonalt, inkludert i EU, er det eksplisitte krav om troverdig dokumentasjon som basis for valg av areal som viser at ingen andre teknisk og økonomisk mulige alternativer finnes når det er store naturverdier som påvirkes (se vedlegg 1). KU viser at kriteriene for slik dokumentasjon er utløst på studerte areal og at arealene derfor ikke er egnet. Vurdering av teknisk-økonomisk mulige alternativer skal gjøres før justeringer og avbøtende tiltak kommer inn i bildet (se også tiltakshierarkiet i vedlegg 1), som betyr at alternativanalysen må utvides før diskusjonen av avbøtende tiltak.

Som også er anbefalt i KU, mener arbeidsgruppa at det må søkes etter andre areal i rimelig nærhet fra ressursen. Dette arbeidet bør igangsettes raskt og med betydelig økonomisk støtte fra sentrale myndigheter som også muliggjør innhenting av spesialisert ekspertise for å støtte Nome kommune sin sentrale rolle i arbeidet.

Den viktige informasjonen i dagens KU på et så tidlig tidspunkt betyr at det er tilstrekkelig tid å vurdere alternative areal uten å forsinke prosjektet. Det er positivt for prosjektet å gjøre dette, ikke negativt, fordi det reduserer risiko for betydelige forsinkelser og ekstra kostnader senere. I lys av prosjektets størrelse, kompleksitet og lange tidshorisont er en utvidet alternativanalyse erfaringsmessig en veldig god investering. Et valg av areal basert på dagens beslutningsgrunnlag, og på tvers av faglige råd og internasjonale standarder for prosjektfinansiering, vil være uheldig for mulighetene til å realisere Nome kommunes langsiktige mål innen rimelig tid.

Alternativ Bærevann

KU utført av uavhengige eksperter dokumenterer verdier og sannsynlige konsekvenser for alternativ Bærevann (se vedlegg 2). Arbeidet er basert på anerkjente metoder, og datagrunnlag og analyser er etterprøvbare. Dette står i kontrast til de teknisk-økonomiske argumentene fremmet av selskapene med utvinningsrett som i liten grad er dokumentert og mulig å etterprøve konkret.

Deponi i en naturlig forsenking og basert på kort transportavstand fra undergrunнанlegget er naturligvis ønskelig dersom dette kan gjøres uten andre vesentlige negative konsekvenser for miljø og samfunn. Men det mangler konkret og etterprøvbar dokumentasjon på hvor store forskjeller i kostnader ulike teknisk-økonomiske alternativer representerer, inkludert som del av total kostnad for å utvikle ressursene. De teknisk-økonomiske fordelene ved Bærevann er derfor ikke mulig å vurdere opp mot konsekvensutredningens klare data og konklusjoner.

Denne store ubalansen i beslutningsgrunnlaget kombinert med de store dokumenterte naturverdiene gjør at Bærevann ikke kan velges som areal. En prematur diskusjon av avbøtende tiltak og justeringer i grenser for Bærevann endrer på ingen måte denne konklusjonen, som også KU framhever. En slik diskusjon gir knapt mening basert på den manglende teknisk-økonomiske informasjonen som er tilgjengelig og bryter i tillegg med prinsippene i tiltakshierarkiet som sier at man først skal søke å unngå hovedkonsekvensene gjennom å vurdere alternativer før man deretter prøver å ytterligere redusere deler av konsekvensene gjennom justeringer og avbøtende tiltak (se også vedlegg 1).

Alternativ Nukedalen-Vindsås

Sammenlignet med Bærevann, er påviste naturverdier og sannsynlige konsekvenser for naturmangfold noe lavere, men de er fortsatt store (*svært stor negativ*). Konsekvenser for friluftsliv er vurdert i samme kategori (*svært stor negativ*) som for Bærevann. Som for Bærevann er det stor ubalanse i beslutningsgrunnlaget som ligger i KU sammenlignet med den teknisk-økonomiske informasjonen tilgjengelig, og det er prematurt å diskutere avbøtende tiltak og justeringer før mer teknisk-økonomisk informasjon er tilgjengelig og andre alternativer er vurdert.

Riktig fokus for å nå målet – videre arbeid

Med utgangspunkt i kommunens langsiktige mål om å utvikle de viktige ressursene i Fensfeltet, er det viktig å fokusere på dette målet heller enn kortsiktige mål og derfor fatte vedtak i tråd med det langsiktige målet. Igangsetting av et storskala prosjekt som dette tar typisk 10 år fra dagens modenhet i prosjektet til produksjon, ofte lenger tid. Vi mener kommunen vil ha problemer med å finne uavhengige eksperter som mener et slikt prosjekt kan realiseres raskere. På et åpent møte 22. september 2025 i regi Nome MDG erkjente RENs representant at midten av 2030-tallet var et realistisk tidsperspektiv. Nome kommune har ikke så dårlig tid til å avklare areal som indikert ved tidligere anledninger.

Arbeidsgruppa mener, basert på erfaringer fra andre store utbyggingsprosjekter som både skal oppfylle nasjonale krav og internasjonale krav til finansiering, at et arealvalg basert på dagens beslutningsgrunnlag helt klart ikke gagnar det langsiktige målet fordi det resulterer i forsinkelser og ekstra kostnader når finansieringskilder typisk ber om nye alternativvurderinger noen år lenger fram i tid.¹ Finansieringskildenes krav nødvendiggjør typisk revisjon av teknisk-økonomiske planer og konsekvensvurderinger, og potensielt utløser nye planprosesser om areal eller andre sentrale deler av prosjektet må endres.

Arbeidsgruppa anbefaler derfor følgende:

- Kommunen bør utsette valg av areal inntil mer informasjon om alternative arealer er innhentet, men bekrefter sin sterke støtte til utvikling av Fensfeltet.
- Alternativ Bærevann tas ut fra videre arbeid.
- Alternativ Nukedalen-Vindsås risikerer å påføre natur og lokalsamfunn svært høye kostnader for et prosjekt som ennå ikke er vist å være gjennomførbart. Kommunen bør ikke velge dette arealet basert på dagens kunnskapsgrunnlag, men heller prioritere identifisering og vurdering av alternative areal.
- Nye arealer i rimelig nærhet av ressursen bør vurderes, inkludert nærområder utenfor Nome kommune, i samarbeid med relevante parter. Arbeidet bør ledes av myndighetene for å sikre helhetlige perspektiver, inkludert perspektivene fra selskapene med rettigheter.
- En multikriterieanalyse bør gjennomføres basert på tekniske, økonomiske, miljømessige og lokalsamfunnmessige kriterier. Dette er den vanligste måten å gjennomføre en slik prosess. Erfaringsmessig bør gjøres målrettet for å unngå unødvendig tid brukt på kriterier som ikke er egnet for å skille mellom alternativer på dette stadiet. Dette krever involvering av relevante parter. Det er naturlig at dette skjer som en «trakt-prosess» der antall areal innsnevres relativt tidlig på grunn av dårlig egnethet og for å unngå å bruke tid og ressurser på et unødvendig stort antall områder. Transportavstand/-kostnad fra undergrunnsnett til det aktuelle arealet er et viktig kriterium i dette arbeidet, men en begrensning på 4-6 km er verken hensiktsmessig eller rettferdiggjort basert på etterprøvable dokumentasjon.
- Relevante interesser involveres fra starten, inkludert myndigheter (lokalt, regionalt, nasjonalt), selskapene med rettigheter, og sivilsamfunnsrepresentanter.
- Arbeidet gjennomføres og dokumenteres slik at det etter gjennomføring kan «parkere» den overordnede alternativdiskusjonen en gang for alle og minimere risiko for at finansieringskilder om noen år ber om nye alternativvurderinger som forsinker prosjektet og medfører økte kostnader. Dette betyr at dokumentasjonen må redegjøre for hvordan tiltakshierarkiet er fulgt opp.
- Sentrale myndigheter bør bidra med betydelige ressurser for at lokale, regionale og nasjonale myndigheter og de andre relevante interessene kan delta. Ekstern støtte eller kvalitetssikring bør vurderes.
- Det bør utvikles en realistisk tidslinje som er egnet for å tilfredsstille det ovenforstående og med klare tidspunkt for når relevante myndigheter oppdateres og skal motta eventuelle anbefalinger.

Arbeidsgruppa er tilgjengelig for å utdype og konkretisere anbefalingene om ønskelig.

¹ «Noen år fram i tid» er vanskelig å tidfeste nøyaktig, men typisk 4-6 år fram i tid sammenlignet med hvor umodent prosjektet framstår basert på tilgjengelig informasjon. Dette anslaget er basert på antakelse om at pre-feasibility study, feasibility study, full konsekvensutredning og videre teknisk-økonomisk planlegging (inkl. pilotanlegg) gjøres før finansieringsinstitusjoner har et tilstrekkelig grunnlag for å realitetsvurdere prosjektet.

Sentrale myndigheter må på banen på en helt annen måte

Det er for arbeidsgruppa uforståelig at sentrale myndigheter ikke i større grad legger til rette for en prosess som bedre sikrer at alternativanalyser tar inn over seg elementene over og erfaringen fra andre store prosjekter i Norge og internasjonalt. Store prosjekter som har brukt årevis og store beløp på planlegging blir regelmessig forsinket og fordyret på grunn av mangelfulle alternativanalyser. Dette er også bakgrunnen for arbeidsgruppas brev til, og møter med, Nærings- og fiskeridepartementet. Å investere noen millioner i dette tidlige arbeidet, inkludert å sikre kompetansestøtte for Nome kommune på relevante tema, i et prosjekt til mange milliarder er en ekstremt god investering for Nome kommune og for Norge. Dette vil også bidra til å styrke den lokaldemokratiske prosessen som er viktig i dette langsiktige prosjektet. Vi mener det også er nødvendig for å nå nasjonale mål om et prosjekt i verdensklasse. Slik mener vi det også vil se ut med EUs og internasjonale øyne den dagen et prosjekt er tilstrekkelig definert og kan vurderes for finansiering og støtte.

Med vennlig hilsen

Arbeidsgruppa for Fensfeltet

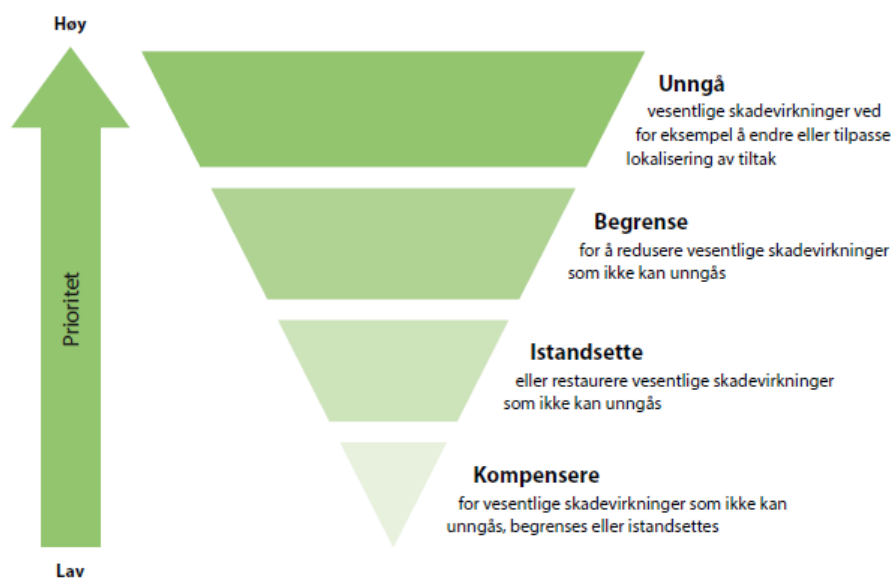
v/ Linn Obrestad, Marianne Dahlseng, Sigmunn Ytterbøe, Per Anders Helgen, Håkon Johannes Bjerva, Aslak Ytterbøe Teigen, Hans Jørgen Bjerva.

Vedlegg 1: Standarder for internasjonal prosjektf finansiering og tiltakshierarkiet

Arbeidsgruppa antar at det er nødvendig, eller ønskelig, med internasjonal finansiering og sikret markedstilgang som del av en finansieringspakke for utbygging av et gruveprosjekt i Fensfeltet. Dette kan være tilskudd, lån, subsidier, prisgarantier og/eller markedstilgang som er nødvendig for å kunne ta en investeringsbeslutning i en situasjon der andre produsenter tilbyr, eller kan tenkes å tilby, billigere produkt enn det som er produksjonskostnaden for utbyggere av Fensfeltet. Utbygger trenger da sikkerhet for framtidig minimumsinntekter for å kunne investere egenkapital, og låneinstitusjoner trenger tilsvarende sikkerhet for at lån vil bli betjent. Offentlig støtte, potensielt betydelig offentlig støtte, vil være nødvendig og vil dermed bidra til å dekke kostnader til tiltak for miljø og lokalsamfunn.

Selv om norske lov- og forskriftskrav er oppfylt, vil internasjonale finansieringskilder kreve at relevante, internasjonale standarder oppfylles. Disse standardene er omfattende og beskrives ikke her (arbeidsgruppa deler selvsagt informasjon om disse standardene med interesserte parter), men det er ett krav som er særlig relevant når valg av areal skal tas. Tilstrekkelig vurdering og dokumentasjon av alternativer er avgjørende for å kunne oppnå finansiering, og dette omtales derfor kort nedenfor.

Norsk regelverk og internasjonale standarder er basert på gjennomføring av tiltakshierarkiet («mitigation hierarchy») der viktige negative konsekvenser først og fremst skal unngås før andre tiltak vurderes. Dette gjøres særlig gjennom valg av areal. Tiltakshierarkiet er blant annet referert i [Forskrift om konsekvensutredninger](#) (§ 23 Forebygging av virkninger) med forklaringer i Miljødirektoratets [Veileder om konsekvensutredninger \(M-1941\)](#), samt i [Norsk handlingsplan for naturmangfold](#) fra 2024 (se s. 72 i Meld. St. 35 (2023-2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur, se illustrasjon under).

(kilde: Meld. St. 35 (2023-2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur)

Viktigere i forbindelse med internasjonal finansiering, og særlig i lys av dokumentasjonen tilgjengelige i KU om naturmangfoldverdiene (se over), er de mer spesifikke kravene i internasjonale standarder knyttet til alternativvurderinger når prosjekter foreslås i områder med store naturverdier, såkalt «critical habitat» (se kriterier for «critical habitat» under). Her kreves det at prosjekter kan legge fram troverdig dokumentasjon for valg av areal som viser at ingen andre teknisk og økonomisk mulige alternativer enn det som foreslås finnes. Deretter kan eventuelt et alternativ vurderes basert på strenge krav for gjennomføring.

[Standardene til den europeiske investeringsbanken](#) (EIB)² (se s. 28-29, artikkel 15, 16 og 17 under standard 4 Biodiversity and Ecosystems) og [Verdensbankens standarder for privat sektor finansiering](#) (se pkt. 16-18 under Performance Standard 6) er to av mange eksempler på disse kravene. Erfarne aktører i gruveindustrien er selvsagt godt klar over disse kravene og har funnet måte å håndtere disse, illustrert for eksempel gjennom [International Council on Mining and Metals \(ICMM\) sin omtale av tiltakshierarkiet og retningslinjer utviklet](#). Det finnes omfattende kunnskap fra andre prosjekter som har vært i slike utfordrende situasjoner med store naturverdier og strenge krav. Denne kunnskapen bør brukes for å styrke mulighetene for utvikling av Fensfeltet heller enn å ignoreres og dermed bidra til å undergrave mulighetene for utvikling av en slik viktig ressurs.

Det faktum at Nome kommunes myndighet er avgrenset geografisk betyr ikke at kravene i internasjonale standarder endres. Dersom areal velges basert på dagens beslutningsgrunnlag vil finansieringskilder som får et prosjekt presentert flere år fram i tid (videre bearbejdede planer basert på arealvalget) be om nye alternativvurderinger for areal, noe som trolig forsinker prosjektet med flere år og øker kostnadene på grunn av nye miljøstudier, potensielt nye planprosesser og -vedtak samt endringer av tekniske planer og økonomiske analyser. Dette er svært uheldig for mulighetene for utnyttelse av ressursene i Fensfeltet. Internasjonalt finnes det omfattende erfaringer med å håndtere disse problemstillingene slik at prosjekt kan gjennomføres effektivt. Det er helt unødvendig å gjøre feil nå som undergraver mulighetene for ressursutnyttelse i Fensfeltet.

EIB (og andre finansieringsinstitusjoner) sine kriterier for «critical habitat» er oppfylt gjennom naturverdiene som KU har dokumentert. Disse kriteriene er listet opp under artikkel 16, standard 4 (gjengitt på engelsk for nøyaktighet):

«Critical habitat is the most sensitive of the high-value biodiversity features and is defined as comprising one of the following:

- a. A highly threatened and/or unique ecosystem;*
- b. A habitat of priority and/or significant importance to critically endangered, endangered or vulnerable species, as defined by the IUCN Red List of threatened species and in relevant national legislation;*
- c. A habitat of priority and/or significant importance to a population, range or distribution of endemic or restricted-range species, or highly distinctive assemblages of species;*
- d. A habitat required for the survival of migratory species and/or congregatory species;*
- e. Biodiversity and/or an ecosystem of significant social, economic or cultural importance to local communities and indigenous groups;*
- f. A habitat of key scientific value and/or associated with key evolutionary processes.»*

Når ett eller flere av disse kriteriene er oppfylt (slik som for dagens kartlagte areal), vil flere viktige krav bli utløst for finansiering som beskrevet i artikkel 17. Dette inkluderer at et prosjekt ikke kan gjennomføres uten at det vises at det ikke finnes andre gjennomførbare alternativer (pkt. a under), at man unngår negative konsekvenser på det kritiske habitatet som er målbare (pkt. b under), og at man unngår en netto reduksjon i sårbare, sterkt trua og kritisk trua arter (pkt. c under). Kravene i artikkel 17 (standard 4) er:

«In areas of critical habitat, the promoter shall not implement any project activities unless all of the following conditions are met:

² EIB omtales her fordi dette er verdens største multilaterale finansieringsinstitusjon, det viktigste verktøyet for EU i å finansiere det grønne skiftet (og andre prioriteringer i EU), og EIB sine standarder er en god illustrasjon og oppsummering av de krav som typisk stilles internasjonalt av en rekke finansieringsinstitusjoner. Finansieringen for eventuell utbygging av Fensfeltet er ikke bestemt, herunder hvorvidt EIB blir involvert på en eller annen måte.

- a. No other viable alternatives for the project exists either in terms of location or design, and there is rigorous justification of overriding public interest based on human health, public safety considerations and/or beneficial consequences of primary importance for the environment;*
- b. The project does not lead to measurable adverse impacts that will result in any detrimental effect on the ecological and conservation status of the critical habitat, and impacts are avoided and minimised to the extent possible through changes in footprint or design;*
- c. The project does not lead to a net reduction in the population of any vulnerable, endangered or critically endangered species over a reasonable period of time;*
- d. Stakeholders are consulted in accordance with Standards 2 and 7, as defined in paragraph 11;*
- e. Positive conservation outcomes (Net Positive Impact) and continued ecological functionality are achieved through appropriate compensation measures for residual impacts that would otherwise occur despite impact avoidance, minimisation and restoration measures; and*
- f. A robust, appropriately designed and long-term biodiversity monitoring and evaluation programme aimed at assessing the status of the critical habitat is integrated into the promoter's adaptive management programme.»*

Vedlegg 2: Kort oppsummering av faglig begrunnelser i KU for hvorfor Bærevann må avvises

Naturmangfold. Området har svært høy naturverdi: 168 naturtypelokaliteter, 78 rødlistearter (herav 6 ansvarsarter), og er en landskapsøkologisk korridor mellom Murefjell og Værstadjellet naturreservater. Samlet konsekvens: *kritisk negativ*. Små justeringer av området vil ikke endre dette nivået.

Vannmiljø/forurensning. Tiltaket ligger i/inn mot vernet Herrevassdrag og berører bekkefelt mot Norsjø (drikkevann) og Stavsjø/Kilevann/Herrelva, samlet konsekvens: *kritisk negativ*.

Landskapsbilde. KU beskriver svært alvorlig konsekvens for landskapsbildet og *blåne-bak-blåne*-karakteren, over halvparten av tiltaksområdet ligger innen vernesonen for Herrevassdraget. Samlet: stor til svært stor negativ.

Friluftsliv og nærmiljø. Området beslaglegger svært viktig nærturområde ved Helgen (bl.a. Tjuvskuta) og forringer sentrale turmål, samlet svært stor negativ konsekvens for friluftsliv. For nærmiljø er samlet vurdering noe negativ.

Supplerende, tverrgående vurderinger i samlerapporten: Bærevann pekes ut som alternativet med aller mest alvorlige konsekvenser for naturmangfold, har liten fleksibilitet for framtidig arealbehov og fungerer dårlig dersom massetransport må over på bane/båt (i praksis bundet til vegtransport), med risiko for betydelige trafikale ulemper langs RV36 ved vegløsning.

Konklusjon Bærevann: De samlede kritisk negative konsekvensene er uforenlige med en ansvarlig lokalisering av mineralpark. Bærevann må tas ut av videre planlegging.